

BTUAI

დაბერება

გამდიდრებამდე

როცა ქვეყანა ბერდება სანამ გამდიდრდება -
გლობალური გამოცდილება და საქართველო

ანალიტიკური მიმოხილვა · 2026 წლის მაისი

მონაცემთა წყაროები: საქსტატი, მსოფლიო ბანკი, გაერო (UNECE/UNFPA), IMF, RAND, CSIS

1. რა არის „დაბერება გამდიდრებამდე“?

„დაბერება გამდიდრებამდე“ (*getting old before getting rich*) არის მდგომარეობა, როცა ქვეყნის მოსახლეობა სწრაფად ბერდება მანამ, სანამ ეკონომიკა მაღალი შემოსავლების დონეს მიაღწევს. სხვა სიტყვებით - ხანდაზმულთა წილი იზრდება და სამუშაო ასაკის ადამიანთა რიცხვი მცირდება იმ ეტაპზე, როცა ქვეყანა ჯერ კიდევ შედარებით ღარიბია და სოციალური დაცვის სისტემები სუსტია.

ეს ცნება უპირისპირდება განვითარებული ქვეყნების გამოცდილებას - აშშ, იაპონია თუ დასავლეთ ევროპა ჯერ **გამდიდრდნენ** და მხოლოდ შემდეგ **დაბერდნენ**; მათ ხანდაზმული მოსახლეობის შესანახად საკმარისი რესურსი დააგროვეს. განვითარებად ქვეყნებში კი დაბერება ხშირად უსწრებს გამდიდრებას, რაც ეკონომიკურ ზრდას ფისკალურ ტვირთად აწვება.

როგორ იზომება დაბერება?

ჯანმო (WHO) „დაბერებად“ მიიჩნევს ეტაპს, როცა 65 წლის და უფროსების წილი **7%-ს** აჭარბებს.

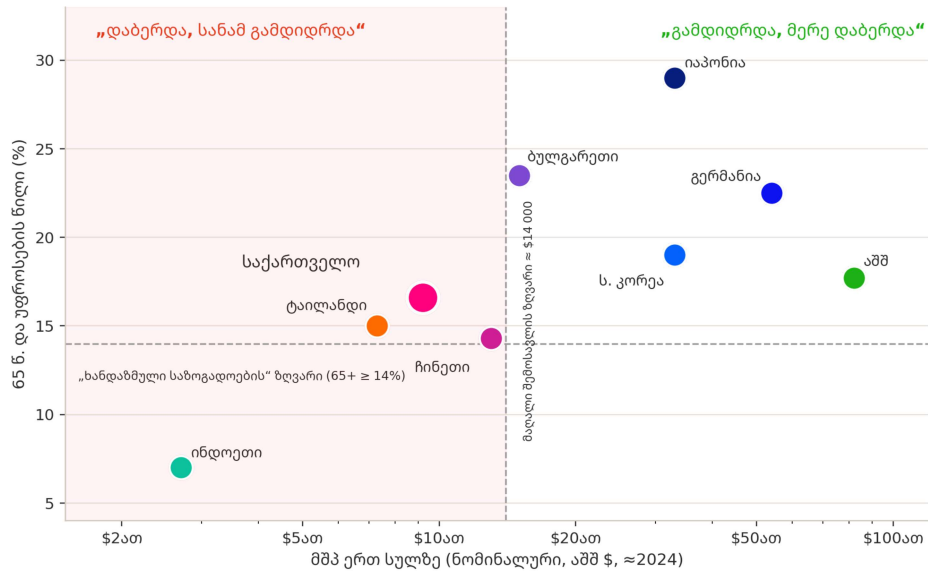
„ხანდაზმული საზოგადოება“ - **14%-ზე** მეტი; „სუპერ-ხანდაზმული“ - **20%-ზე** მეტი.

საქართველო უკვე **ხანდაზმული საზოგადოებაა** (16.6%) და სწრაფად უახლოვდება სუპერ-ხანდაზმულის ზღვარს.

ცენტრალური მაჩვენებელია **ხანდაზმულთა დამოკიდებულების კოეფიციენტი** - რამდენი 65+ ასაკის ადამიანი მოდის ყოველ 100 სამუშაო ასაკის მოქალაქეზე. რაც უფრო მაღალია ეს რიცხვი, მით ნაკლები მუშახელი ანაწილებს პენსიებისა და ჯანდაცვის ხარჯებს.

2. გლობალური სურათი: ვინ ბერდება სანამ გამდიდრდება

გასული ნახევარი საუკუნის განმავლობაში მსოფლიოში 65+ ასაკის ადამიანთა წილი თითქმის გაორმაგდა - 5.5%-დან (1974) 10.3%-მდე (2024) და გაეროს პროგნოზით 2074 წლისთვის **20.7%-ს** მიაღწევს. პრობლემა ისაა, რომ დაბერება სულ უფრო ხშირად სწორედ განვითარებად ქვეყნებში მიმდინარეობს - იქ, სადაც სიმდიდრე ჯერ არ დაგროვებულა.

ნახ. 1. შემოსავალი vs. დაბერება. ვარდისფერი ზონა — „რისკის ზონა“: მაღალი 65+ წილი დაბალ შემოსავალთან. წყარო: ავტორის გამოთვლა მსოფლიო ბანკისა და გაეროს მონაცემებზე.

ჩინეთი — სახელმძღვანელო მაგალითი

ჩინეთი „დაბერების“ ზღვარს (65+ > 7%) ჯერ კიდევ 1998 წელს გადააბიჯა, „ერთი ბავშვის პოლიტიკის“ და შობადობის სწრაფი ვარდნის გამო. 2020-იანების დასაწყისისთვის ხანდაზმულთა წილმა 14%-ს გადააჭარბა, თუმცა მშპ ერთ სულზე მხოლოდ ≈\$13 000 იყო. შესადარებლად: აშშ-მ \$10 000-ს 1978 წელს მიაღწია, როცა ეს წილი 11.2% იყო, ხოლო იაპონია და სამხ. კორეა 1990 წელს უკვე \$27 000–\$30 000-ს აჭარბებდნენ. ანუ ჩინეთი „იმავე ასაკში“ გაცილებით ღარიბია, ვიდრე განვითარებული ქვეყნები იყვნენ.

სხვა რეგიონების გამოცდილება

აღმოსავლეთ ევროპა და პოსტსაბჭოთა სივრცე: საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა (IMF) გააფრთხილა, რომ რეგიონი რისკავს „დაბერდეს სანამ გამდიდრდება“; მსოფლიოს 10 ყველაზე სწრაფად შემცირებადი ქვეყნიდან 9 სწორედ აქ არის. ბულგარეთს ევროკავშირში სიცოცხლის ყველაზე დაბალი ხანგრძლივობა და ახალგაზრდების მასობრივი ემიგრაცია აქვს.

BRICS: ხუთივე ქვეყანას აქვს საერთო ნიშანი - ისინი დაბერდებიან მანამ, სანამ გამდიდრდებიან.

სამხრეთ აღმოსავლეთ აზია: ინდონეზია და ფილიპინები „დემოგრაფიული მომენტუმის“ წინაშე დგანან - ზრდა შეიძლება შენელდეს მაღალი შემოსავლის სტატუსის მიღწევამდე.

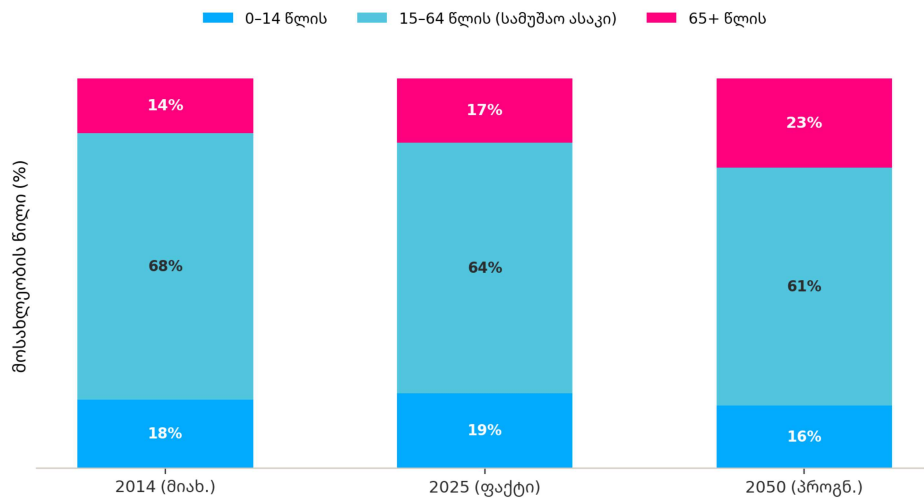
3. საქართველოს დემოგრაფიული პროფილი

2024 წლის საყოველთაო აღწერის დაზუსტებული შედეგებით, საქართველოს მოსახლეობა ≈**3.93 მილიონია**. ეს აღწერამდელ შეფასებაზე მაღალია, რადგან აღწერამ მოსალოდნელზე მეტი ადამიანი დააფიქსირა. ასაკობრივი სტრუქტურა უკვე

„ხანდაზმულ საზოგადოებას“ შეესაბამება: 65+ ასაკის ადამიანთა წილი **16.6%**-ია, სამუშაო ასაკის მქონეთა წილის - 64.2%.

მაჩვენებელი	მნიშვნელობა	შენიშვნა
მოსახლეობა (2025/2026)	≈3.93 მლნ	საქსტატი — 2024 აღწერა
65+ წილი	16.6%	ზრდადი (2024: 16.2%)
15–64 წილი	64.2%	კლებადი
0–14 წილი	19.2%	კლებადი
მედიანური ასაკი	39 წელი	იზრდება 41.4-მდე (2050, გაერო)
ხანდაზმულთა დამოკიდებულების კოეფიციენტი	24.6%	მსოფლიო ბანკი, 2024
პროგნოზი 2050	65+ > 20%	გაერო / UNECE

ცხრ. 1. საქართველოს ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები.

ნახ. 2. ასაკობრივი სტრუქტურის ცვლილება. 65+ ჯგუფი ფართოვდება, სამუშაო ასაკი — ვიწროვდება. (2014 — მიახლოებითი; 2050 — გაეროს პროგნოზი.)

იცოდით?

გაეროს შეფასებით, 2050 წლისთვის ყოველი მეხუთე ქართველი 65 წელს გადაცილებული იქნება - დღევანდელ ყოველ მეექვსესთან შედარებით.

ხანდაზმულებში ქალები ჭარბობენ: 65+ ასაკში ყოველ 100 ქალზე მხოლოდ ≈60 მამაკაცი მოდის - მამაკაცების უფრო დაბალი სიცოცხლის ხანგრძლივობის გამო.

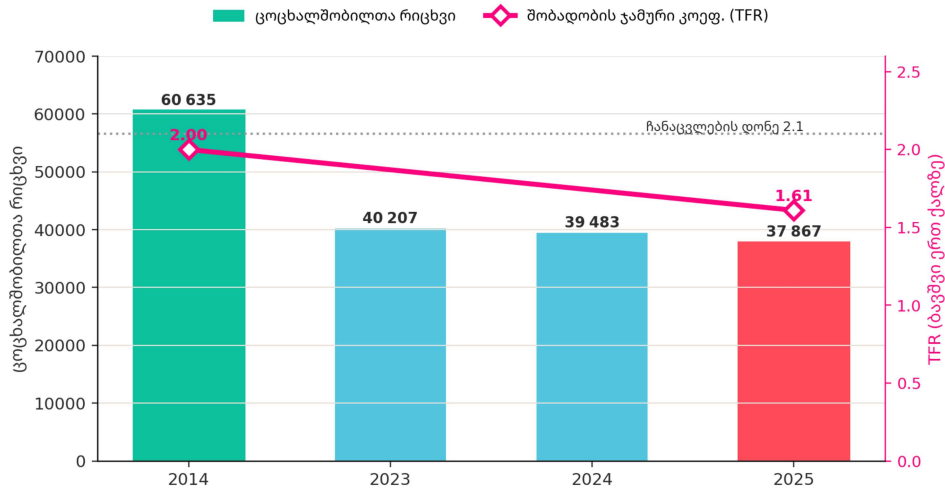
4. სამი მამოძრავებელი ძალა

საქართველოს დაბერებას სამი ძალა განაპირობებს: შობადობის ვარდნა, ემიგრაცია და სიცოცხლის ხანგრძლივობის ზრდა.

შობადობის ვარდნა

2025 წელს მხოლოდ **37 867** ბავშვი დაიბადა - ბოლო 32 წლის მინიმუმი. 2014 წლის პიკთან შედარებით ეს თითქმის 38%-იანი კლებაა. შობადობის ჯამური კოეფიციენტი

(TFR) დაეცა **~1.61**-მდე, რომელიც მკვეთრად დაბალია ჩანაცვლების დონეზე (2.1). 2025 წელს ბუნებრივმა კლებამ -6 452 შეადგინა.

ნახ. 3. შობადობის გრძელვადიანი ვარდნა. სვეტები — ცოცხალშობილთა რიცხვი; ხაზი — TFR. წყარო: საქსტატი.

მიგრაცია — ორლესული ხმალი

2024 წელს ემიგრანტთა 85.8% სამუშაო ასაკის იყო — ეს პირდაპირ აკნინებს მუშახელს და აჩქარებს დაბერებას („ტვინების გადინება“).

თუმცა იმავე წელს წმინდა მიგრაცია **დადებითი** იყო (+14 386) ძირითადად 2022 წლის შემდეგ ჩამოსული უცხოელების ხარჯზე. სწორედ ამიტომ მოსახლეობა 2025–2026 წლებში ოდნავ გაიზარდა, მიუხედავად ბუნებრივი კლებისა. მაგრამ ეს ეფექტი დროებითი და მერყევია — გრძელვადიან დაბერებას ის ვერ შეაჩერებს.

სიცოცხლის ხანგრძლივობის ზრდა

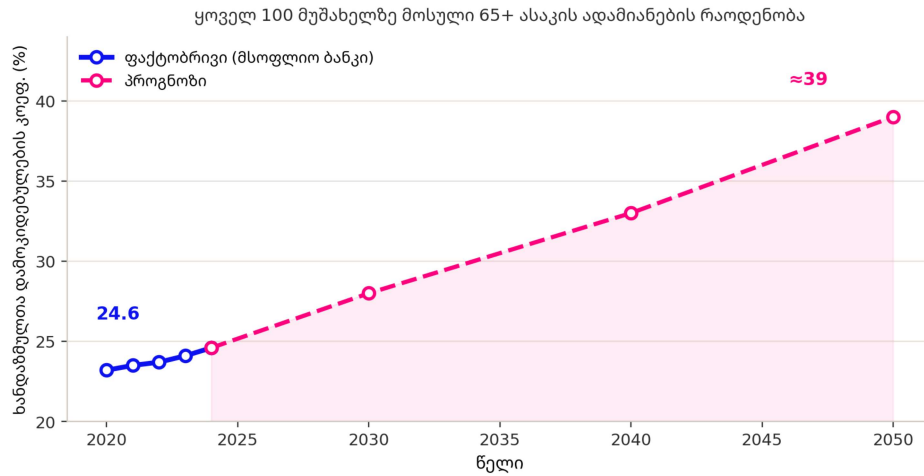
მესამე ფაქტორი დადებითია: ქართველები უფრო დიდხანს ცოცხლობენ - სიცოცხლის მოსალოდნელი ხანგრძლივობა 2024 წელს 74.9 წელი იყო. თუმცა დიდხანს სიცოცხლე ნიშნავს მეტ წელს პენსიასა და ჯანდაცვაში, ანუ მეტ ხარჯს დაბალი შემოსავლის ფონზე.

5. ეკონომიკა: გამდიდრდა თუ არა საქართველო?

საქართველო მსოფლიო ბანკის კლასიფიკაციით **საშუალოზე მაღალი შემოსავლის** (upper-middle-income) ქვეყანაა და ჯერ არ მიუღწევია „მაღალი შემოსავლის“ ზღვრისთვის (ერთ სულზე მთლიანი ეროვნული შემოსავალი ≈\$14 000). 2024 წელს მშპ ერთ სულზე ნომინალურად ≈\$9 200 იყო. ბოლო წლებში, მაღალი იყო აგრეთვე ეკონომიკური ზრდა (2023: 7.8%, 2024: 9.4%), მაგრამ შემოსავლის დონე ჯერ კიდევ შორსაა განვითარებული ქვეყნებისგან.

სწორედ აქ ჩანს რისკი: საქართველო უკვე **ხანდაზმულია**, მაგრამ ჯერ **არ არის მდიდარი**. ნახ. 1-ზე ის სწორედ „რისკის ზონაში“ ხვდება - ჩინეთისა და ტაილანდის გვერდით,

განვითარებული ქვეყნებისგან განსხვავებით, რომლებიც „გამდიდრდნენ, მერე დაბერდნენ“.

ნახ. 4. ხანდაზმულთა დამოკიდებულების კოეფიციენტი: 2024 წ. 24.6%-დან 2050 წ. ≈39%-მდე. წყარო: მსოფლიო ბანკი (ფაქტი) + პროგნოზი.

რატომ არის ეს რთული?

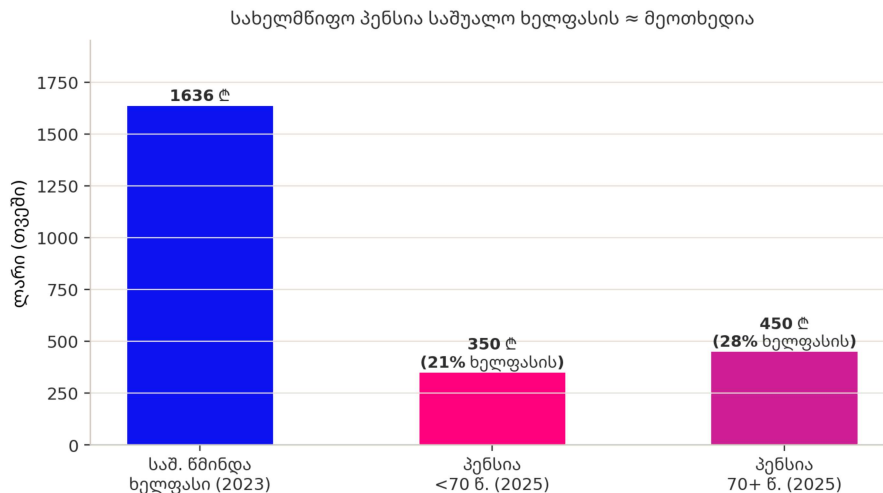

მაღალი შემოსავლის ქვეყნებს დაბერების შესახვედრად დაგროვებული ფონდები, ძლიერი საპენსიო სისტემები და კაპიტალი აქვთ.

საშუალო შემოსავლის ქვეყანა, რომელიც ადრე ბერდება, რისკავს „საშუალო შემოსავლის ხაფანგში“ მოყვეს - სანამ მდიდარი გახდება, ზრდის რესურსი (ახალგაზრდა მუშახელი) ამოეწურება.

6. ფისკალური ზეწოლა: პენსია და ჯანდაცვა

2025 წლის ნოემბრისთვის ხანდაზმულობის პენსიას ≈884 600 ადამიანი იღებდა - მოსახლეობის თითქმის მეოთხედი (ქალები 60 წლიდან, მამაკაცები - 65-დან). ბაზისური სახელმწიფო პენსია 2025 წელს 350 (70 წლამდე) და 450 (70+) იყო. 2026 წლიდან იზრდება 370 და 495 -მდე. ეს საშუალო წმინდა ხელფასის მხოლოდ მეოთხედია.

ნახ. 5. პენსიის ჩანაცვლების სიდიდე. სახელმწიფო პენსია საშუალო ხელფასის ≈21–28%-ია. წყარო: საქსტატი, სოც. მომსახურების სააგენტო.

დაგროვებითი საპენსიო სქემა (2018-დან)

რეფორმით შემოღებულია სავალდებულო დაგროვებითი პენსია: დასაქმებული + დამსაქმებელი + სახელმწიფო თითო 2%-ს რიცხავს. ეს გრძელვადიანი, წინ გადადგმული ნაბიჯია, თუმცა მისი სრული ეფექტი მხოლოდ ათწლეულების შემდეგ გამოჩნდება.

ჯანდაცვის ტვირთი

ხანდაზმულ მოსახლეობას მეტი ქრონიკული დაავადება და სამედიცინო მომსახურება სჭირდება. დამოკიდებულების კოეფიციენტის ზრდასთან ერთად ჯანდაცვისა და გრძელვადიანი მოვლის ხარჯები მკვეთრად გაიზრდება - ნაკლები მუშახელის ფონზე.

7. რისკები, შესაძლებლობები და დასკვნა

საქართველო ჯერ კრიზისში არ არის, მაგრამ ტრაექტორია სარისკოა. ქვემოთ - მთავარი რისკები და მათი დაბალანსების შესაძლებლობები.

რისკი	შესაძლებლობა / პასუხი
სამუშაო ძალის შემცირება და ტვინების გადინება	პროდუქტიულობასა და განათლებაში ინვესტიცია; დიასპორის დაბრუნების წახალისება
შობადობა ჩანაცვლების დონის ქვემოთ	ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკა; ბავშვზე ზრუნვისა და საცხოვრებლის ხელმისაწვდომობა
პენსიებზე მზარდი ფისკალური ტვირთი	დაგროვებითი სქემის გაძლიერება; ხანდაზმულთა დასაქმების წახალისება
ჯანდაცვის ხარჯების ზრდა	პრევენცია და „ჯანსაღი დაბერება“; გრძელვადიანი მოვლის სისტემა
რეგიონების დაცარიელება	რეგიონული ეკონომიკის და სერვისების განვითარება

ცხრ. 2. რისკები და პოლიტიკის შესაძლო პასუხები.

მთავარი დასკვნა

საქართველო „ხანდაზმული საზოგადოება“ მაშინ, როცა ჯერ კიდევ საშუალო შემოსავლის ქვეყანაა — ანუ **ბერდება სანამ გამდიდრდება**. დემოგრაფიული დივიდენდის „ფანჯარა“ იხურება.

გადამწყვეტია **დროის ფაქტორი**: სანამ სამუშაო ასაკის წილი ჯერ კიდევ მაღალია (64%), ინვესტიცია ადამიანურ კაპიტალში, პროდუქტიულობასა და მდგრად საპენსიო სისტემაში განსაზღვრავს, შეძლებს თუ არა ქვეყანა გამდიდრებას სანამ ბოლომდე დაბერდება.

მსოფლიო გამოცდილება აჩვენებს, რომ დაბერება განწირულობას არ ნიშნავს. საქართველოსთვის მთავარი გამოწვევა ის კი არ არის, რომ ბერდება, არამედ ის, რომ **ბერდება ნადრევად** და სწორედ ამიტომ პოლიტიკის ფანჯარა დღეს ღიაა, ხვალ კი - ნაკლებად.

ბიბლიოგრაფია

1. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი) - მოსახლეობა და დემოგრაფია; 2024 წლის საყოველთაო აღწერის დაზუსტებული შედეგები, 2024–2026. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/316/mosakhleoba-da-demografia>
2. World Bank - Georgia Overview & Data (GNI, GDP, სიღარიბე, უმუშევრობა), 2025. <https://www.worldbank.org/ext/en/country/georgia>
3. UNECE - Ageing data availability assessment: Georgia, 2025. https://unece.org/sites/default/files/2025-06/Georgia_data_assessment_final_ENG.pdf
4. UNFPA / UN World Population Prospects 2024 - Georgia. <https://www.unfpa.org/data/world-population/GE>
5. RAND - China's Aging Population and What It Means for Security, 2024. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RBA3372-1.html
6. CSIS Big Data China - China Is Growing Old Before It Becomes Rich, 2023. <https://bigdatachina.csis.org/china-is-growing-old-before-it-becomes-rich-does-it-matter/>
7. IMF Finance & Development - Eastern Europe's Exodus (Petrakis), 2020. <https://www.imf.org/en/publications/fandd/issues/2020/03/future-of-aging-populations-and-economic-growth-in-eastern-europe-petrakis>
8. SAIIA - 'Poor–Old' BRICS: Demographic Trends and Policy Challenges, 2024. <https://saiia.org.za/research/poor-old-brics-demographic-trendsand-policy-challenges/>
9. Springer - Getting Old Before Getting Rich: Southeast Asia, 2021. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-73065-9_7
10. JAMnews / საქსტატი - შობადობის მონაცემები 2024. <https://jam-news.net/birth-rate-in-georgia/>
11. Caliber.az / საქსტატი - დემოგრაფიული მონაცემები 2025 (TFR 1.61). <https://caliber.az/en/post/georgia-s-demographic-pit>
12. U.S. Social Security Administration - Georgia Funded Pension Scheme, 2023. https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/intl_update/2023-11/index.html
13. China-US Focus / Asialink - Yi Fuxian & Justin Yifu Lin (debate); Mao Daqing. <https://www.chinausfocus.com/finance-economy/is-china-too-old-to-get-rich>
14. FRED / World Bank WDI - Old-age dependency ratio, Georgia, 2024. <https://fred.stlouisfed.org/series/SPPODPNDOLGEO>

შენიშვნა მონაცემებზე: 2024 წლის საყოველთაო აღწერის დაზუსტებულმა შედეგებმა (გამოქვეყნდა 2026 წ.) მოსახლეობის რიცხოვნობა აღწერამდელ შეფასებასთან (≈ 3.70 მლნ) შედარებით ≈ 3.93 მლნ-მდე გაზარდა; ასაკობრივი წილები აქ ბოლო გამოქვეყნებულ ოფიციალურ მაჩვენებლებს ეფუძნება. შობადობის კოეფიციენტი (TFR) წყაროების მიხედვით განსხვავდება - საქსტატის ეროვნული შეფასება (≈ 1.6) უფრო დაბალია, ვიდრე გაეროს მოდელირებული მაჩვენებელი (≈ 2.0); ანგარიში გამოყენებულია ეროვნული შეფასება. 2014 და 2050 წლის ასაკობრივი წილები მიახლოებითი/პროგნოზულია.